

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 1/56

PROGRAMACIÓ DOCENT

**DEPARTAMENT DE
FILOSOFIA**

CURS 2017-2018

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 2/56

1. INTRODUCCIÓ

El Reglament orgànic dels Instituts d'Educació Secundària (ROI), en el capítol dedicat a l'autonomia pedagògica dels centres, estableix que sota la coordinació del seu cap els Departaments tenen la funció d'elaborar o revisar les programacions docents dels ensenyaments corresponents a les àrees i/o matèries que tenen assignades.

A principi de curs i d'acord amb les Instruccions anuals de funcionament dels centres docents públics el Departament ha elaborat i/o revisat aquest document, essent el resultat de la nostra reflexió el què es presenta tot seguit.

En aquest document es concreten els currículums de l'educació secundària obligatòria (ESO) i del Batxillerat vigents, per a cadascun dels cursos que formen aquestes etapes, considerant les línies bàsiques recollides en el Projecte Educatiu de Centre i els criteris determinats per la Comissió de Coordinació Pedagògica.

Recordem que el currículum és el conjunt de competències clau, objectius, continguts, mètodes pedagògics, estàndards d'aprenentatge i criteris d'avaluació de la matèria per a cada curs.

En l'elaboració d'aquesta programació s'ha de tenir en compte les característiques de l'alumnat i de l'entorn del centre.

2. ELEMENTS CURRICULARS COMUNS A TOTA L'ETAPA DE L'ESO

Encaminats a desenvolupar les habilitats i destreses relacionades amb la reflexió i amb la participació; l'entrenament en el diàleg i el debat i l'aproximació respectuosa a la diversitat personal i cultural i el foment d'una valoració crítica amb les desigualtats, contribuint de manera específica, a l'adquisició d'algunes competències clau com:

1. Exposició d'opinions i judicis propis amb arguments raonats i capacitat per acceptar les opinions dels altres.
2. Pràctica del diàleg com a estratègia per abordar els conflictes de forma no violenta.
3. Exposició d'opinions i judicis propis amb arguments raonats. Preparació i realització de debats sobre aspectes rellevants de la realitat, amb una actitud de compromís per millorar-la.
4. Anàlisi comparativa i avaluació crítica d'informacions proporcionades pels mitjans de comunicació sobre un mateix fet o qüestió d'actualitat.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 3/56

3. CONTRIBUTIÓ DE LA MATÈRIA A L'ADQUISICIÓ DE LES COMPETÈNCIES CLAU

VALORS ÈTICS

1) Comunicació lingüística

Afavoreix la utilització tant del llenguatge verbal oral com de l'escrit i la valoració crítica dels missatges explícits i implícits que apareixen en diverses fonts, i possibilita també l'enriquiment del vocabulari.

2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'estudien la percepció i el coneixement de l'espai físic i natural en què es desenvolupen l'activitat i la convivència humanes, tant en grans àmbits com a l'entorn immediat, així com la interacció que es produeix entre tots dos.

3) Aprendre a aprendre

Fomenta la consciència de les pròpies capacitats. També fomenta l'estímul de les virtuts i habilitats socials, la feina en equip, la informació i la opinió, que afavoreixen també els aprenentatges posteriors.

4) Competències socials i cíviques

Propicia l'adquisició d'habilitats i virtuts cíviques per viure en societat i per exercir la ciutadania democràtica. També contribueix a millorar les relacions interpersonals pel fet de formar l'alumne perquè prengui consciència dels propis pensaments, valors, sentiments i accions.

5) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es desenvolupen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació i assumpció de responsabilitats.

6) Consciència i expressions culturals

Es relaciona principalment amb el fet de conèixer i valorar les manifestacions i els assoliments rellevants i el significat que tenen en diferents grups i societats.

“FILOSOFIA”

La matèria de filosofia contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

1) Comunicació lingüística

Pensant amb ordre i criteri i exposant les opinions pròpies amb raons, respectant les dels altres i valorant-les per enriquir la pròpia visió de la realitat.

2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 4/56

Coneixent les regles matemàtiques de presa de decisions democràtiques, així com els conceptes matemàtics en què es basen les diferents definicions tradicionals de justícia.

Identificant problemes filosòfics plantejats per la ciència actual sobre l'ésser humà i la seva condició biològica i cultural i abordant-los de manera crítica.

Relacionant les dimensions física i biològica, social i cultural dels éssers humans i emprant aquests coneixements de forma intel·ligent quan sigui necessari.

3) Competència digital

Sabent cercar i usar eines informàtiques per exposar activitats i/o el propi pensament.

4) Aprendre a aprendre

Adquirint estratègies que serveixin a l'individu per desenvolupar el propi pensament i l'autonomia i la iniciativa personals.

5) Competències socials i cíviques

Identificant problemes filosòfics i abordant-los críticament mitjançant la definició i l'ús rigorós de conceptes, l'anàlisi d'idees, el diàleg i l'argumentació.

Reconeixent i valorant les relacions entre política i ciutadania.

Aconseguint l'habilitat de practicar els valors democràtics.

6) Consciència i expressions culturals

Distingint les característiques que defineixen la ciència enfront del saber artístic.

4. ADEQUACIÓ I SEQÜÈNCIA DELS OBJECTIUS PER CURSOS

En funció de les característiques de l'alumnat i dels recursos disponibles, per cada matèria responsabilitat del Departament i per a cada curs cal enumerar, concretar i contextualitzar els objectius.

VALORS ÈTICS

1. Conèixer la dimensió individual i social de la condició humana i acceptar la pròpia identitat respectant les diferències amb els altres.

2. Desenvolupar l'autoestima, l'afectivitat i l'autonomia personal en les relacions amb les altres persones, així com una actitud contrària a la violència, als estereotips i als prejudicis.

3. Apreciar els valors i les normes de la convivència per aprendre a actuar amb rigor tenint-los en compte i preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania, i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.

4. Fomentar habilitats emocionals, comunicatives i socials per actuar amb autonomia i

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 5/56

participar activament en les relacions de grup, mostrant sempre actituds constructives i altruistes.

5. Descobrir que la diversitat enriqueix i que no ha de ser un obstacle per a la convivència, i mostrar respecte pels costums i per les maneres de viure de persones i poblacions diferents de la pròpia.

6. Assumir els mecanismes fonamentals de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de l'Administració pública per garantir els serveis públics i l'obligació dels ciutadans de contribuir a mantenir-los i complir les seves obligacions cíviques.

7. Reconèixer-se membres d'una ciutadania global i identificar i valorar la pluralitat de les societats actuals com a enriquidora de la convivència.

8. Identificar i rebutjar situacions d'injustícia i de discriminació, mostrar sensibilitat per les necessitats de les persones i els grups més desfavorits i desenvolupar comportaments solidaris i contraris a la violència.

9. Prendre consciència de la situació del medi ambient i desenvolupar actituds de responsabilitat en la protecció de l'entorn immediat.

10. Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, la igualtat de drets i oportunitats d'homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitat.

11. Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips sexistes.

12. Reconèixer els principals conflictes socials i morals del món actual, analitzar-ne les causes i els efectes i jutjar-los des de les teories ètiques.

FILOSOFIA

1. Reconèixer el caràcter propi de la filosofia i distingir-la d'altres tipus de sabers, com la ciència, la religió, l'art, etc.

2. Identificar i apreciar el sentit dels problemes filosòfics.

3. Usar i identificar correctament la terminologia bàsica de les diferents disciplines filosòfiques.

4. Comentar textos filosòfics analitzant-ne l'estructura, interpretant-ne el significat i fent-ne una reflexió crítica.

5. Desenvolupar estratègies per accedir a la informació de forma rigorosa, seleccionar-la adequadament i utilitzar-la correctament en l'elaboració de treballs de recerca o presentacions.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 6/56

6. Valorar el diàleg i el debat com a mitjans per aproximar-se a la veritat i com a exercici actiu del respecte, la tolerància i la comprensió.

7. Adoptar una actitud crítica davant opinions contraposades.

8. Adquirir habilitats de comunicació i argumentació coherent de les pròpies opinions, tant de forma oral com escrita.

9. Desenvolupar actituds de solidaritat i participació en la vida comunitària i una consciència cívica, crítica i autònoma, inspirada en els drets humans i compromesa amb la construcció d'una societat democràtica, justa i equitativa i amb la defensa de la natura.

5. SELECCIÓ I SEQÜÈNCIA DELS CONTINGUTS PER CURSOS

En aquest apartat es fa la selecció i distribució temporal dels continguts bàsics i dels continguts d'ampliació de cada matèria de l'ESO al llarg de cada curs.

VALORS ÈTICS 1r ESO

UNITATS DIDÀCTIQUES

1. Som persones.
2. Vivim en societat.
3. Ètica i moral.
4. Viure en democràcia.
5. Ciutadans amb drets.
6. Ciència, tècnica i valors.

SEQÜENCIACIÓ

1r trimestre: unitats 1 i 2

2n trimestre: unitats 3 i 4

3r trimestre: unitats 5 i 6

VALORS ÈTICS 2n ESO

UNITATS DIDÀCTIQUES

1. A la recerca de la meua identitat.
2. Créixer com a persones.
3. De la moral a l'ètica.
4. La democràcia com a estil de vida.
5. Els drets humans.
6. Els reptes de la ciència

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 7/56

SEQÜENCIACIÓ

1r trimestre: unitats 1 i 2

2n trimestre: unitats 3 i 4

3r trimestre: unitats 4 i 5

VALORS ÈTICS 3r ESO

UNITATS DIDÀCTIQUES

1. Ser persona i saber conviure
2. Llibertat per escollir.
3. Ètica i política: la democràcia.
4. La democràcia espanyola i la Unió Europea.
5. El dret i els drets.
6. Ciència, ètica i mediambient.

SEQÜENCIACIÓ

1r trimestre: unitats 1 i 2

2n trimestre: unitats 3 i 4

3r trimestre: unitats 4 i 5

VALORS ÈTICS 4t ESO

UNITATS DIDÀCTIQUES

1. Valors per a un món globalitzat.
2. La importància de l'ètica.
3. La democràcia com a estil de vida.
4. Societat i justícia. Els drets humans.
5. El dret a la pau.
6. Ètica, ciència i tècnica.

SEQÜENCIACIÓ

1r trimestre: unitats 1-2

2n trimestre: unitats 3-4

3r trimestre: unitats 5-6

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 8/56

FILOSOFIA

UNITATS DIDÀCTICA

1. La reflexió filosòfica.
2. La identitat personalitat.
3. Socialització.
4. Pensament.
5. Realitat i metafísica.
6. La llibertat.

SEQÜENCIACIÓ

1r trimestre: unitats 1-2

2n trimestre: unitats 3-4

3r trimestre: unitats 5-6

6. METODOLOGIA

S'especifiquen o enumeren les decisions metodològiques acordades al Departament, concretant per a cada matèria i per a cada curs.

La metodologia ha de ser coherent amb el principi de què l'alumne demostrï l'adquisició de les competències clau, i assoleixi els objectius a través dels continguts seleccionats.

Així s'ha d'especificar:

- a) **criteris per al disseny de les activitats a cada curs amb atenció a les competències clau i als diferents nivells d'aprenentatge (activitats bàsiques, d'ampliació i de reforç)**

VALORS ÈTICS

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 9/56

intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals en l'ensenyament de valors ètics pot ser interessant, ja que permet acostar aquests temes als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquest, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

FILOSOFIA

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 10/56

intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals pot ser interessant, ja que permet acostar els temes filosòfics als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquest, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

b) Criteris per a l'organització del temps i dels espais. Formes d'organització de l'aula

VALORS ÈTICS

Segons les activitats que duquem a terme, necessitarem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

FILOSOFIA

Segons les activitats que duquem a terme, necessitarem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 11/56

c) Materials i recursos didàctics

VALORS ÈTICS

Els alumnes disposaran d'un llibre de text per a tot el curs on s'inclouran els conceptes i coneixements pertinents a cada apartat del temari, i on es trobaran també les activitats pertinents a cada contingut. Per tal de desenvolupar aquestes activitats emprarem, a més del propi llibre de text, també els següents recursos didàctics: llibres de consulta, premsa escrita, guions d'activitats, fitxes de treball, etc.

FILOSOFIA

Els alumnes disposaran d'un Dossier per a tot el curs on s'inclouran els conceptes i coneixements pertinents a cada apartat del temari, i on es trobaran també les activitats pertinents a cada contingut. Per tal de desenvolupar aquestes activitats emprarem, a més del propi Dossier, també els següents recursos didàctics: llibres de consulta, premsa escrita, guions d'activitats, fitxes de treball, etc.

d) El tractament de la lectura

VALORS ÈTICS

Els refranys, les rondalles, el cançoner tradicional, els jocs populars, els documents històrics, els textos literaris que formen part del patrimoni cultural de les Illes Balears, hauran de ser aprofitats per estimular la reflexió i servir de base per a la realització d'activitats com les que comporta l'aclariment de valors, els jocs de rol, la discussió de dilemes morals, el diàleg en comunitat de recerca, el debat sobre qüestions moralment controvertides, etc. Naturalment, l'atenció preferent al patrimoni cultural propi com a centre de la reflexió ètica no és incompatible amb l'ús d'altres fonts de tipus filosòfic, artístic o literari d'altres àmbits. En aquest sentit, la utilització de fonts periodístiques, el recurs a Internet, el cinema, el teatre, la cançó, la poesia, el conte i la novel·la, les obres artístiques, els exemples extrets de la publicitat i la propaganda política, són instruments que resulten valuosos per facilitar el plantejament de problemes, conflictes, dilemes, projectes ètics, etc. En qualsevol cas, sigui quin sigui el material emprat, s'haurà de tenir en compte que allò més decisiu és la distinció entre els bons i mals raonaments i l'aclariment de quin tipus d'arguments i de criteris són pertinents en les decisions morals per a ser bons ciutadans.

A més, es fomentarà la lectura en veu alta a l'aula intentant que llegeixin tots els alumnes per tal de detectar possibles dificultats, fet que es veurà reforçat amb algunes activitats de comprensió lectora. D'aquesta manera es pretén fomentar la competència lingüística i contribuir a la pràctica de la llengua catalana, enfortint així els coneixements apresos en altres matèries. D'acord amb aquesta idea, es tindran en compte les errades en l'expressió oral i escrita.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 12/56

FILOSOFIA

Els refranys, les rondalles, el cançoner tradicional, els jocs populars, els documents històrics, els textos literaris que formen part del patrimoni cultural de les Illes Balears, hauran de ser aprofitats per estimular la reflexió i servir de base per a la realització d'activitats com les que comporta l'aclariment de valors, els jocs de rol, la discussió de dilemes morals, el diàleg en comunitat de recerca, el debat sobre qüestions moralment controvertides, etc. Naturalment, l'atenció preferent al patrimoni cultural propi com a centre de la reflexió ètica no és incompatible amb l'ús d'altres fonts de tipus filosòfic, artístic o literari d'altres àmbits. En aquest sentit, la utilització de fonts periodístiques, el recurs a Internet, el cinema, el teatre, la cançó, la poesia, el conte i la novel·la, les obres artístiques, els exemples extrets de la publicitat i la propaganda política, són instruments que resulten valuosos per facilitar el plantejament de problemes, conflictes, dilemes, projectes ètics, etc. En qualsevol cas, sigui quin sigui el material emprat, s'haurà de tenir en compte que allò més decisiu és la distinció entre els bons i mals raonaments i l'aclariment de quin tipus d'arguments i de criteris són pertinents en les decisions morals.

A més, es fomentarà la lectura en veu alta a l'aula intentant que llegeixin tots els alumnes per tal de detectar possibles dificultats, fet que es veurà reforçat amb algunes activitats de comprensió lectora. D'aquesta manera es pretén fomentar la competència lingüística i contribuir a la pràctica de la llengua catalana, enfortint així els coneixements apresos en altres matèries. D'acord amb aquesta idea, es tindran en compte les errades en l'expressió oral i escrita.

e) Utilització de les Tecnologies de la informació i la comunicació (TIC)

Per a tots els cursos i nivells:

És important a totes les etapes ESO que l'alumnat tingui un domini a nivell d'usuari en el maneig de l'ordinador, sobretot en el que respecta a tractament de textos i recerca d'informació a la xarxa. D'aquesta forma, algunes sessions es faran a l'aula d'informàtica per comprovar la seva capacitat d'ús d'aquesta eina, ja sigui per veure algun documental breu o visitar algun web relacionat amb els continguts d'aquesta assignatura per extreure'n informació,. Això es complementarà amb l'ús de pissarres digitals, canons de projecció amb connexió a Internet, pel·lícules, reportatges, documentals, i l'ús d'ordinadors personals o ordinadors d'aula.

f) Contribució de la matèria a l'educació en valors

És evident que totes les matèries d'ESO impartides per aquest Departament tenen els Valors morals con a epicentre del seu Currículum, per la qual cosa la seva contribució és màxima en tots els aspectes que envolten l'educació en valors.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 13/56

g) La prevenció de la violència de gènere, de la violència terrorista i de qualsevol forma de violència, racisme o xenofòbia

El tractament de la prevenció de la violència en totes les seves vessants es tracta intrínsecament al llarg del currículum de cadascuna de les matèries impartides pel seu departament. S'incidirà al llarg del curs en el foment dels valors que promoguin la igualtat, respecte i tolerància.

h) Els elements transversals tractats

Els valors que habitualment són considerats com a transversals en altres àrees o assignatures són l'eix fonamental del contingut curricular del departament de filosofia.

i) Avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge

Com s'indica en el propi desenvolupament del Currículum LOMQUE, Els professors han d'avaluar tant els aprenentatges dels alumnes com els processos d'ensenyament i la seva pròpia pràctica docent, per a la qual cosa han d'establir indicadors d'assoliment en les programacions docents.

Així, l'avaluació del procés d'ensenyament - aprenentatge es realitzarà conjuntament a les reunions de departament després de cada període d'avaluació. Analitzant les dades dels resultats obtinguts a les diferents assignatures, valorant l'adequació tant de la metodologia quant del sistema de qualificació i fent les propostes pertinents per tal de millorar els resultats obtinguts en la mesura del possible.

7. AVALUACIÓ

a) Procediments i activitats d'avaluació

Se determinen per a cada curs de l'ESO les possibles activitats d'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat.

VALORS ÈTICS

A l'hora d'avaluar es tindrà en compte tant la feina feta a classe a partir del llibre de text i els possibles treballs realitzats com l'adequació de l'actitud de l'alumnat amb els valors ètics treballats.

L'avaluació formativa consistirà en la recollida de dades sobre el procés d'aprenentatge amb la finalitat de conèixer la progressió en l'assoliment dels objectius i detectar-ne les dificultats per adaptar les estratègies d'ensenyament a les necessitats de l'alumnat. Cal tenir en compte que serà:

- Contínua, es a dir, basada en l'observació sistemàtica obtinguda al llarg del procés d'aprenentatge.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 14/56

- Global, ja que ha de considerar les actituds i els valors, els procediments i els conceptes.
- Integradora, de manera que es relacionin els objectius de la matèria amb els objectius d'etapa.
- Coherent amb les activitats realitzades i amb els criteris d'avaluació.
- Personalitzada, es a dir, adequada a la diversitat i atenta a l'evolució individual dels alumnes.

FILOSOFIA

L'avaluació formativa consistirà en la recollida de dades sobre el procés d'aprenentatge amb la finalitat de conèixer la progressió en l'assoliment dels objectius i detectar-ne les dificultats per adaptar les estratègies d'ensenyament a les necessitats de l'alumnat. Cal tenir en compte que serà:

- Contínua, es a dir, basada en l'observació sistemàtica obtinguda al llarg del procés d'aprenentatge.
- Global, ja que ha de considerar les actituds i els valors, els procediments i els conceptes.
- Integradora, de manera que es relacionin els objectius de la matèria amb els objectius d'etapa.
- Coherent amb les activitats realitzades i amb els criteris d'avaluació.
- Personalitzada, es a dir, adequada a la diversitat i atenta a l'evolució individual dels alumnes.

Durant cadascun dels períodes avaluadors es determinarà si l'alumne ha assolit els objectius i les competències bàsiques objectius conceptuals, procedint mitjançant:

La realització d'exercicis i activitats sobre els conceptes treballats.

- La comprensió lectora de textos i l'expressió oral sobre el contingut de que tracten.
- La participació en exposicions orals i debats.
- La revisió dels materials de classe, tals com apunts, dossiers, treballs, informes.
- La qualitat en les activitats de recerca d'informació.
- L'actitud col·laboradora, participativa i tolerant durant les sessions de classe.

b) Adequació i seqüència dels criteris d'avaluació i dels estàndards d'aprenentatge

S'indiquen, de cada assignatura, els criteris d'avaluació dels continguts mínims de tot el temari

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 15/56

juntament amb els estàndards d'aprenentatge que els hi corresponen a cada un d'ells.

VALORS ÈTICS

- 1 . Construir un concepte de persona sent conscients que és indefinible i valorar la dignitat de les persones pel fet de ser lliures.
 - 1.1 Assenyala les dificultats per definir el concepte de persona, n'analitza el significat etimològic i valora algunes definicions aportades per filòsofs.
 - 1.2 Descric les característiques principals de la persona: substància independent, racional i lliure. 1.3. Explica i valora la dignitat de la persona, que, com a ens autònom, es converteix en un “ésser moral”.
 - 1.3 Explica i valora la dignitat de la persona, que, com a ens autònom, es converteix en un “ésser moral”.
- 2 . Comprendre la crisi de la identitat personal que sorgeix a l'adolescència i les causes que la provoquen i descriure les característiques dels grups que formen els adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres, amb la finalitat de prendre consciència de la necessitat de desenvolupar la pròpia autonomia personal i controlar la conducta per seguir creixent moralment i passar a la vida adulta.
 - 2.1 Està informat, de fonts diverses, sobre les característiques dels grups d'adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres a l'hora de determinar la seva conducta, i fa un resum de la informació obtinguda.
 - 2.2 Està informat, de fonts diverses, sobre les característiques dels grups d'adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres a l'hora de determinar la seva conducta, i fa un resum de la informació obtinguda.
- 3 . Identificar els conceptes d'*heteronomia* i *autonomia* a través de la concepció kantiana de *persona*, amb la finalitat de valorar-ne la importància i aplicar-los a la realització de la vida moral.
 - 3.1 Explica la concepció kantiana del concepte de persona com a subjecte autònom capaç de dictar les pròpies normes morals.
 - 3.2 Comenta i valora la idea de Kant de concebre la persona com un fi en si mateix i rebutjar la possibilitat que sigui tractada pels altres com a instrument per aconseguir finalitats alienes a ella.
- 4 . Descriure en què consisteix la personalitat i valorar la importància d'enriquir-la amb valors i virtuts ètiques mitjançant l'esforç i la voluntat personal.
 - 4.1 Identifica en què consisteix la personalitat i els factors genètics, socials, culturals i mediambientals que intervenen a l'hora de construir-la i aprecia la capacitat

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 16/56

d'autodeterminació en l'ésser humà.

5. Justificar la importància que té l'ús de la raó i la llibertat en l'ésser humà per determinar “com vol ser” i triar els valors ètics que vol incorporar a la seva personalitat.

5.1 Descriu i valora el paper rellevant de la raó i la llibertat per configurar, amb els seus propis actes, l'estructura de la seva personalitat.

5.2 Elabora una llista dels valors ètics que considera desitjables per integrar-los a la seva personalitat i explica les raons d'aquesta tria.

6. Entendre la relació entre els actes, els hàbits i el desenvolupament del caràcter mitjançant la comprensió del concepte de virtut d'Aristòtil i, especialment, en referència a les virtuts ètiques, per la importància que tenen en el desenvolupament de la personalitat.

6.1 Assenyala en què consisteix la virtut i les característiques que té segons Aristòtil i indica com es relaciona amb els actes, els hàbits i el caràcter.

6.2 Enumera alguns dels beneficis que, segons Aristòtil, aporten les virtuts ètiques a l'ésser humà, identifica algunes d'aquestes virtuts i les ordena d'acord amb un criteri racional.

7. Analitzar en què consisteix la intel·ligència emocional i valorar la importància que té en el desenvolupament moral de l'ésser humà.

7.1 Defineix la intel·ligència emocional, descriu les característiques que presenta i valora la importància que té en la construcció moral de l'ens humà.

7.2 Explica en què consisteixen les emocions i els sentiments i com es relacionen amb la vida moral.

7.3 Mitjançant un debat en grup, troba la relació que hi ha entre algunes virtuts i valors ètics i el desenvolupament de les capacitats d'autocontrol emocional i automotivació, com la sinceritat, el respecte, la prudència, la templança, la justícia i la perseverança, entre altres.

8. Valorar la importància del desenvolupament de la intel·ligència emocional, la influència que exerceix en la construcció de la personalitat i el caràcter moral que té, i ser capaç d'utilitzar la introspecció per reconèixer emocions i sentiments propis, amb la finalitat de millorar les habilitats emocionals.

8.1 Comprèn en què consisteixen les habilitats emocionals que, segons Goleman, ha de desenvolupar l'ésser humà i elabora, en col·laboració amb el grup, un esquema explicatiu d'aquesta qüestió.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 17/56

- 8.2 Relaciona el desenvolupament de les habilitats emocionals amb l'adquisició de les virtuts ètiques, com la perseverança, la prudència, l'autonomia personal, la templança, la fortalesa de voluntat, l'honestedat amb un mateix, el respecte a la justícia i la fidelitat als propis principis ètics, entre altres.
- 8.3 Utilitza la introspecció com a mitjà per reconèixer els propis sentiments, emocions i estats d'ànim, amb la finalitat de tenir-ne més autocontrol i ser capaç d'automotivar-se, de convertir-se en l'amo de la seva pròpia conducta.
9. Comprendre i apreciar la capacitat de l'ésser humà d'influir de manera conscient i voluntària en la construcció de la seva pròpia identitat, conformement a un valors ètics, i així millorar l'autoestima.
- 9.1 Reconeix i valora la capacitat que té de modelar la seva pròpia identitat i fer de si mateix una persona justa, sincera, tolerant, amable, generosa, respectuosa, solidària, honesta, lliure, etc.; en una paraula: una persona digna de ser apreciada per ella mateixa.
- 9.2 Dissenya un projecte de vida personal conforme al model de persona que vol ser i els valors ètics que vol adquirir i fa que la seva pròpia vida tenguí un sentit.
10. Conèixer els fonaments de la naturalesa social de l'ésser humà i la relació dialèctica que s'estableix entre aquest i la societat, i valorar la importància d'una vida social dirigida pels valors ètics.
- 10.1 Explica per què l'ésser humà és social per naturalesa i valora les conseqüències que té aquest fet en la seva vida personal i moral.
- 10.2 Reflexiona, en petits grups, sobre la influència mútua que s'estableix entre l'individu i la societat.
- 10.3 Aporta raons que fonamenten la necessitat d'establir uns valors ètics que guiïn les relacions interpersonals i empra la iniciativa personal per elaborar, mitjançant suports informàtics, una presentació gràfica de les seves conclusions sobre aquest tema.
11. Descriure i valorar la importància de la influència de l'entorn social i cultural en el desenvolupament moral de la persona mitjançant l'anàlisi del paper que exerceixen els agents socials.
- 11.1 Descriu el procés de socialització i valora la importància que té en la interiorització individual dels valors i les normes morals que regeixen la conducta de la societat en la qual viu.
- 11.2 Exemplifica, en col·laboració amb el grup, la influència que tenen en la configuració de la personalitat humana els valors morals inculcats pels agents

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 18/56

socials, entre els quals la família, l'escola, els amics i els mitjans de comunicació de massa, i elabora un esquema i unes conclusions utilitzant suports informàtics.

11.3 Justifica i valora la necessitat de la crítica racional com a mitjà indispensable per adequar els costums, les normes, els valors, etc., del seu entorn als valors ètics universals establerts en la Declaració universal dels drets humans i rebutja tot el que pot atemptar contra la dignitat humana i els drets fonamentals de les persones.

12 . Distingir, en la persona, els àmbits de la vida privada i de la vida pública —la primera regulada per l'ètica i la segona, pel dret—, amb la finalitat d'identificar els límits de la llibertat personal i de la social.

12.1 Defineix els àmbits de la vida privada i de la pública, així com el límit de la llibertat humana en tots dos casos.

12.2 Distingeix els àmbits d'acció que corresponen a l'ètica dels que corresponen al dret i exposa les seves conclusions mitjançant una presentació elaborada amb mitjans informàtics.

12.3 Reflexiona sobre el problema de la relació entre el camp privat i el públic i la possibilitat que sorgeixi un conflicte de valors ètics entre tots dos, així com sobre la forma de trobar una solució basada en els valors ètics, exemplifica de manera concreta aquests casos i exposa les possibles solucions fonamentades èticament.

13 . Assenyalar i valorar la importància de les habilitats de la intel·ligència emocional assenyalades per Goleman en relació amb la vida interpersonal i el vincle que mantenen amb els valors ètics que enriqueixen les relacions humanes.

13.1 Comprèn la importància que, per a Goleman, tenen les capacitats de reconèixer les emocions alienes i de controlar les relacions interpersonals i elabora un resum esquemàtic d'aquest tema.

14 . Utilitzar la conducta assertiva i les habilitats socials amb la finalitat d'incorporar a la pròpia personalitat alguns valors i virtuts ètiques necessaris per desenvolupar una vida social més justa i enriquidora.

14.1 Explica en què consisteix la conducta assertiva, la compara amb el comportament agressiu o inhibid i adopta com a principi moral fonamental, en les relacions interpersonals, el respecte a la dignitat de les persones.

14.2 Mostra, en les relacions interpersonals, una actitud de respecte cap als drets que qualsevol ésser humà té de sentir, pensar i actuar de forma diferent, d'equivocar-se, de gaudir del temps de descans, de tenir una vida privada, de prendre les pròpies decisions, etc., i, específicament, de ser valorat de forma especial pel simple fet de ser persona, sense discriminar ni menysprear ningú.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 19/56

14.3 Empra, en diàlegs curts reals o inventats, habilitats socials com l'empatia, l'escolta activa i la interrogació assertiva, entre altres, amb la finalitat d'aprendre a utilitzar-les de forma natural en la relació amb els altres.

14.4 Exercita, mitjançant diàlegs orals, algunes tècniques de comunicació interpersonal, com la forma adequada de dir no, el disc ratllat, el banc de boira, etc., amb l'objecte de dominar-les i poder-les utilitzar en el moment adequat.

15. Justificar la importància que tenen els valors i les virtuts ètiques per aconseguir unes relacions interpersonals justes, respectuoses i satisfactòries.

15.1 Identifica l'adquisició de les virtuts ètiques, entre les quals la prudència, la lleialtat, la sinceritat, la generositat, etc., com una condició necessària per aconseguir unes bones relacions interpersonals

15.2 Elabora una llista amb alguns valors ètics que han d'estar presents en les relacions entre l'individu i la societat, com la responsabilitat, el compromís, la tolerància, el pacifisme, la lleialtat, la solidaritat, la prudència, el respecte mutu i la justícia, entre altres.

15.3 Destaca el deure moral i cívic que té tothom d'ajudar qualsevol persona la vida, la llibertat i la seguretat de la qual estiguin en perill de forma imminent i de col·laborar, segons les pròpies possibilitats, a prestar els primers auxilis en casos d'emergència.

FILOSOFIA

1. Comprendre què és la reflexió filosòfica i diferenciar-la d'altres tipus de sabers que estudien aspectes concrets de la realitat i l'individu.

1.1 Defineix i utilitza conceptes com filosofia, mite, *logos*, saber, opinió, abstracte, concret, raó, sentits, *arkhé*, causa, monisme, dualisme, pluralisme, substància i prejudici i elabora un glossari amb aquests conceptes.

1.2 Distingeix els conceptes de conèixer, opinar, argumentar, interpretar, raonar, analitzar, criticar, descobrir i crear.

2. Conèixer l'origen de la filosofia occidental —on, quan i per què sorgeix—, distingir-la dels sabers pre-racionals —el mite i la màgia— com a saber pràctic i comparar-la amb algunes característiques generals de les filosofies orientals.

2.1 Explica les diferències entre l'explicació racional i la mitològica.

2.2 Llegeix textos interpretatius i descriptius de la formació del cosmos i l'ésser humà pertanyents al camp mitològic i al camp racional i assenyala les semblances i les diferències en els plantejaments.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 20/56

3. Identificar el primer interrogant filosòfic de la filosofia grega, la pregunta per l'origen, i conèixer les primeres respostes a aquesta pregunta, donades pels primers pensadors grecs.

3.1 Descriu les primeres respostes presocràtiques a la pregunta per l'arkhé, coneix els autors d'aquestes respostes i reflexiona per escrit sobre les solucions d'interpretació de la realitat exposades per Heràclit, Parmènides i Demòcrit.

4. Conèixer el gir antropològic de la filosofia al segle V aC, explicar algunes de les idees centrals de Sòcrates i de Protàgores i reflexionar sobre l'aplicació pràctica de la filosofia respecte a l'individu i a la societat en la qual aquest viu.

4.1 Compara la interpretació de l'ésser humà i la societat defensada per Sòcrates amb l'exposada per Protàgores i argumenta la seva pròpia postura.

5. Reflexionar i argumentar, de forma escrita i oral, sobre l'interès, específicament humà, per entendre's a si mateix i per entendre allò que l'envolta.

5.1 Elabora petits assaigs en què argumenta les seves opinions de forma raonada.

6. Reconèixer les diferents funcions de la filosofia com a saber crític que aspira a fonamentar i analitzar els problemes últims de la realitat i exposar arguments sobre aquests problemes tant des d'un vessant teòric com un de pràctic.

6.1 Disserta sobre les possibilitats de la filosofia segons les diferents funcionalitats d'aquesta.

7. Comprendre la profunditat de la pregunta "Qui som?", conèixer algunes respostes donades des de la psicologia i la filosofia, reflexionar i valorar la importància de conèixer-se un mateix i expressar-ho per escrit.

7.1 Defineix i utilitza conceptes com personalitat, temperament, caràcter, consciència, inconsciència, conductisme, cognitivisme, psicologia humanística, psicoanàlisi, etc., i elabora un glossari amb aquests termes.

8. Definir què és la personalitat, així com els principals conceptes que hi estan relacionats.

8.1 Defineix què és la personalitat i en descriu les característiques.

9. Conèixer i explicar les tesis centrals d'algunes teories sobre la personalitat.

9.1 Coneix les tesis fonamentals sobre la personalitat i exposa arguments referents a aquesta qüestió.

10. Reconèixer les etapes del desenvolupament de la identitat personal, reflexionar sobre els factors que determinen l'èxit i el fracàs i aportar la pròpia opinió raonada sobre

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 21/56

aquests dos conceptes.

10.1 Llegeix textos literaris en els quals s'analitza la personalitat dels personatges, identifica els trets i els tipus de personalitat i reflexiona per escrit sobre aquest tema.

11. Analitzar què s'entén per inconscient en el marc del pensament de la psicoanàlisi.

11.1 Analitza què s'entén per inconscient.

12. Reflexionar de forma escrita i dialogar en grup sobre la possible incidència en la formació de la personalitat de l'herència genètica i del que s'adquireix.

12.1 Llegeix i analitza textos filosòfics, literaris o científics el punt de reflexió dels quals és l'herència adquirida en la formació de la personalitat, amb incidència en l'autoconeixement d'un mateix.

13. Cercar a Internet en què consisteix la filosofia de la ment i la neurociència i seleccionar la informació més significativa.

13.1 Cerca i selecciona informació significativa sobre conceptes fonamentals de la filosofia de la ment.

14. Identificar la funció i la importància de la motivació com a factor energètic i direccional de les múltiples dimensions de la vida humana.

14.1 Defineix i utilitza amb rigor conceptes com motivació, emoció, sentiment, necessitats primàries, necessitats secundàries, autorealització, vida afectiva i frustració.

15. Reconèixer, en el marc de la teoria cognitiva, el valor del coneixement com a element motivador de la conducta humana i reflexionar sobre la consideració de l'ésser humà com a animal racional.

15.1 Explica les tesis més importants de la teoria cognitiva sobre el coneixement i la motivació.

16. Explicar les idees centrals de la teoria humanística sobre la motivació i reflexionar sobre el caràcter de la motivació com a element distintiu de l'ésser humà enfront del merament animal.

16.1 Explica les idees centrals de la teoria humanística sobre la motivació i expressa la seva opinió raonada sobre aquest tema.

16.2 Explica i compara les visions sobre la motivació de la teoria cognitivista i de la teoria humanística.

17. Conèixer la condició afectiva de l'ésser humà, distingir entre impulsos, emocions i

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 22/56

sentiments i reconèixer el paper del cos en la possibilitat de manifestar l'afectivitat.

17.1 Analitza textos breus i significatius d'autors rellevants sobre les emocions i argumenta per escrit les pròpies opinions.

18. Valorar la importància de la relació entre la motivació i l'afectivitat per dirigir la conducta humana en diferents direccions i amb diferent intensitat.

18.1 Analitza textos i disserta sobre la incidència en la conducta humana d'emocions com la frustració, el desig o l'amor, entre altres.

19. Reflexionar i argumentar sobre la importància de la motivació i de les emocions, com la curiositat i el plaer d'aprendre, el desig d'aconseguir objectius, la satisfacció per la resolució de problemes i pel reconeixement de l'èxit i la complaença per l'estímul d'iniciatives, entre altres.

19.1 Argumenta sobre el paper de les emocions per estimular l'aprenentatge, el rendiment, l'assoliment d'objectius i la resolució de problemes, entre altres processos.

20. Reflexionar sobre el paper de les emocions com a eina per ser emprenedor i creatiu.

20.1 Analitza textos en els quals es descriu el paper de les emocions com a estímul de la iniciativa, l'autonomia i l'emprenedoria.

21. Conèixer, des de la història de la filosofia, algunes de les reflexions sobre aspectes que caracteritzen l'ésser humà com a tal i valorar la funció de la filosofia com a saber originari i integrador de múltiples perspectives el centre comú de les quals és l'home.

21.1 Elabora de forma cooperativa un glossari per publicar a Internet amb la terminologia filosòfica de la unitat.

22. Explicar les teories de l'ànima de Plató i d'Aristòtil i reflexionar sobre la relació entre l'ànima, el cos i els afectes que s'analitza en aquestes teories.

22.1 Explica la teoria de l'ànima de Plató.

22.2 Explica la teoria de l'ànima d'Aristòtil.

22.3 Argumenta la seva opinió sobre la relació entre el cos i la ment o ànima.

23. Conèixer la importància de la introspecció assenyalada per Agustí d'Hipona com a mètode d'autoconeixement i de formació de la pròpia identitat.

23.1 Explica què és la introspecció segons Agustí d'Hipona i utilitza aquest tipus de pensament en primera persona per descriure's a si mateix.

24. Descriure la concepció cartesiana del paper del pensament com a aspecte que defineix l'individu i comparar-la amb les concepcions materialistes i mecanicistes de l'home

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 23/56

màquina del materialisme francès del segle XVIII.

24.1 Exposa el significat de la tesi de Descartes “Cogito, ergo sum”.

24.2 Exposa les pròpies reflexions sobre les implicacions del materialisme en la seva descripció de l'ésser humà.

25. Conèixer la importància de la facultat de la voluntat com a element definatori de l'ésser humà.

25.1 Explica què és la voluntat.

26. Expressar alguna de les consideracions filosòfiques sobre l'afectivitat.

26.1 Argumenta, des del punt de vista filosòfic, el paper de les emocions en la consideració de l'ésser humà com a tal.

27. Reconèixer les implicacions filosòfiques de la idea de l'home com a projecte.

27.1 Expressa i desenvolupa la idea de l'home com a projecte.

28. Identificar l'altre tal com és individualment i, al mateix temps, identificar-lo com un àlter ego que comparteix un espai i unes circumstàncies comunes, la qual cosa dóna lloc a la intersubjectivitat.

28.1 Defineix i utilitza conceptes com individualitat, alteritat, socialització, estat de naturalesa, drets naturals, contracte social, respecte, propietat, Estat, legitimació, institucionalització, rol, estatus, conflicte i canvi social i globalització.

29. Reconèixer la dimensió social i cultural de l'ésser humà i identificar i distingir els conceptes de cultura i societat.

29.1 Defineix i explica el significat dels conceptes de cultura i societat i fa referència als components socioculturals que hi ha a l'ésser humà.

30. Identificar els elements, la legitimació i el procés de construcció d'una cultura i valorar-la no tan sols com a instrument d'adaptació al medi, sinó com a eina per a la transformació i l'autosuperació.

30.1 Assenyala alguns dels principals continguts culturals, com les institucions, les idees, les creences, els valors, els objectes materials, etc.

30.2 Coneix els nivells en què es produeix la internalització dels continguts culturals d'una societat, això és: el nivell biològic, l'afectiu i el cognitiu.

31. Conèixer els diferents elements del procés de socialització i relacionar-los amb la pròpia personalitat.

31.1 Descriu la socialització primària i la secundària.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 24/56

32. Conèixer les teories sobre l'origen de la societat, reflexionar de forma escrita sobre aquestes teories i argumentar les pròpies opinions sobre aquest tema.

32.1 Explica les tesis fonamentals sobre l'origen de la societat i de l'Estat.

33. Comprendre el sentit del concepte de civilització i establir les semblances i les diferències amb el concepte de cultura.

33.1 Explica què és una civilització i en posa exemples fonamentats, i investiga les semblances i les diferències entre orient i occident i hi reflexiona.

34. Definir què és la comunicació i analitzar les formes de comunicació no verbal i la incidència de les tecnologies de la informació i la comunicació.

34.1 Explica què és la comunicació i reflexiona sobre els avantatges i els inconvenients que es presenten quan l'eina per comunicar-se són les tecnologies de la informació i la comunicació.

35. Reflexionar sobre el possible paper actiu d'un mateix en la construcció de la cultura i identificar-se com a ésser creatiu i innovador, capaç de generar elements culturals.

35.1 Reflexiona per escrit sobre el paper actiu d'un mateix, en el seu context sociocultural, com a ésser capaç d'innovar i generar canvis culturals.

36. Reflexionar i indagar sobre el relativisme cultural i l'etnocentrisme.

36.1 Coneix el relativisme cultural i l'etnocentrisme i hi reflexiona expressant conclusions pròpies i aportant exemples basats en fets investigats i contrastats a Internet.

37. Comprendre la facultat racional com a específica de l'ésser humà i les implicacions que té, i analitzar en què consisteix la racionalitat i quines característiques presenta.

37.1 Defineix i utilitza conceptes com raó, sentits, experiència, abstracció, universalitat, sistematicitat, racionalisme, dogmatisme, empirisme, límit, intel·ligència, intel·ligència emocional, certesa i error.

37.2 Explica què és la racionalitat i en descriu algunes característiques.

38. Explicar les tesis bàsiques d'algunes concepcions filosòfiques sobre les possibilitats i els límits de la raó.

38.1 Explica la concepció filosòfica sobre les possibilitats de la raó.

39. Distingir la racionalitat teòrica de la racionalitat pràctica, així com la teoria de l'experiència.

39.1 Identifica les dues possibilitat d'aplicació de la racionalitat: la teòrica i la pràctica.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 25/56

40. Conèixer la concepció contemporània sobre la intel·ligència i incidir en la teoria de la intel·ligència emocional de Daniel Goleman.

40.1 Explica les tesis centrals de la teoria de la intel·ligència emocional.

40.2 Argumenta la relació entre la raó i les emocions.

41. Comprendre alguns dels principals tipus de veritat —la veritat com a correspondència, la veritat segons el pragmatisme americà, la veritat des del perspectivisme i el consens— i reflexionar sobre la possibilitat d'aconseguir la veritat absoluta.

41.1 Defineix alguns tipus de veritat, com la veritat com a correspondència, la veritat segons el pragmatisme americà i la veritat des del perspectivisme.

41.2 Reflexiona sobre la part positiva d'equivocar-se i la importància de l'error com a possibilitat de cercar noves estratègies i solucions.

42. Conèixer el significat del terme metafísica, comprendre que és la principal disciplina de les que componen la filosofia, identificar-ne l'objectiu fonamental, consistent a fer preguntes radicals sobre la realitat, i entendre en què consisteix una pregunta radical.

42.1 Defineix i utilitza conceptes com metafísica, realitat, pregunta radical, essència, naturalesa, cosmos, caos, creació, finalisme, contingent, mecanicisme i determinisme.

42.2 Defineix què és la metafísica i n'assenyala l'objecte de coneixement i la manera característica de fer preguntes sobre la realitat.

43. Comprendre una de les principals respostes a la pregunta sobre el significat del concepte naturalesa; identificar aquesta naturalesa no tan sols com l'essència de cada ésser, sinó, a més, com el conjunt de totes les coses que hi ha; conèixer algunes de les grans preguntes metafísiques sobre la naturalesa: quin és l'origen de l'univers, quina finalitat té l'univers, quin és l'ordre que regeix la naturalesa, si és que n'hi ha cap, i quin lloc ocupa l'ésser humà al cosmos, i reflexionar sobre les implicacions filosòfiques de cadascuna d'aquestes qüestions.

43.1 Expressa les dues possibles respostes a la pregunta per l'origen de l'univers —és etern o va ser creat— i exposa les seves reflexions sobre les implicacions religioses i filosòfiques d'aquestes dues respostes.

43.2 Exposar les dues postures sobre la qüestió referent a si l'univers té una finalitat, una direcció, o si no en té cap, i argumenta filosòficament la seva opinió sobre aquest tema.

43.3 Analitza textos el punt de reflexió dels quals és la realitat física que ens envolta i

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 26/56

els interrogants filosòfics que aquesta suscita.

44. Conèixer les implicacions filosòfiques de la teoria del caos, comprendre la importància d'assenyalar si la naturalesa es regeix per lleis deterministes o si es regeix per l'atzar quàntic i argumentar la pròpia opinió sobre com afecta aquesta resposta la comprensió de la conducta humana.

44.1 Defineix què és el determinisme i què és l'indeterminisme en el marc de la reflexió sobre si hi ha un ordre a l'univers regit per lleis.

45. Reflexionar sobre la interrogació pel sentit de l'existència, explicar les tesis centrals d'algunes teories filosòfiques de la vida i dissertar de forma raonada sobre la vida o la mort, l'esdevenir històric o el lloc de l'individu en la realitat, entre altres qüestions metafísiques.

45.1 Coneix les tesis centrals del vitalisme de filòsofs que reflexionen sobre la vida.

45.2 Analitza textos literaris, filosòfics i científics que tracten de temes metafísics com l'existència, la mort, l'esdevenir històric o el lloc de l'individu en la realitat i exposa les seves pròpies reflexions sobre aquest tema.

46. Conèixer els dos significats del concepte de llibertat d'acció: la llibertat negativa i la llibertat positiva, i aplicar-los tant en l'àmbit de la societat política com en el terreny de la vida privada o llibertat interior.

46.1 Defineix i utilitza conceptes com voluntat, llibertat negativa, llibertat positiva, autodeterminació, lliure albir, determinisme, indeterminisme i condicionament.

46.2 Analitza textos breus sobre el tema de la llibertat i argumenta la pròpia opinió.

47. Comprendre què és el lliure albir o llibertat interior i relacionar-lo amb la possibilitat d'autodeterminació d'un mateix i amb la facultat de la voluntat.

47.1 Explica què és el lliure albir i la facultat humana de la voluntat.

48. Reflexionar i exposar arguments sobre la relació entre la llibertat interior i la llibertat social i política.

48.1 Exposar les seves reflexions sobre la possibilitat que existeixi el lliure albir o no, tenint en compte els avenços en el coneixement de la genètica i la neurociència.

49. Conèixer l'existència de determinisme a la naturalesa i analitzar la possibilitat que l'ésser humà sigui lliure, tenint en compte que és un ésser natural i que, com a tal, està sotmès a les lleis de la naturalesa.

49.1 Argumenta les possibilitats de l'ésser humà d'actuar lliurement, tenint en compte que és un ésser natural.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 27/56

50. Reconèixer les tres postures sobre el problema de la llibertat absoluta o condicionada: la tesi estoica, la negació de la submissió de la voluntat a les lleis naturals, de Kant, i la posició intermèdia, que no rebutja la llibertat, sinó la llibertat absoluta.

50.1 Expressa diferents postures de filòsofs relacionades amb el tema de la llibertat.

51. Entendre l'estètica com la part de la filosofia que estudia el procés creatiu, l'experiència estètica i la bellesa.

51.1 Defineix i utilitza conceptes com estètica, creativitat, sinapsi neuronal, imaginació, pensament divergent, pensament convergent i serendipitat.

52. Identificar què és la imaginació com a facultat específica de l'ésser humà i explicar com funciona i quines característiques té.

52.1 Llegeix i comenta textos breus i significatius sobre el mecanisme d'aparició d'idees noves.

52.2 Explica què és la imaginació i l'exemplifica de forma pràctica mitjançant la redacció de relats breus de rerefons filosòfic.

53. Reconèixer la capacitat humana de la creativitat com a potencialitat existent en totes les persones, la qual s'aconsegueix entrenant el cervell.

53.1 Analitza textos de literatura fantàstica i reflexiona sobre els elements específicament creatius.

54. Conèixer les fases del procés creatiu i reflexionar sobre la importància que el pensament divergent imaginatiu i el pensament lògic i racional facin feina junts.

54.1 Explica les fases del procés creatiu.

55. Conèixer i aplicar algunes tècniques de desenvolupament de la creativitat.

55.1 Utilitza la tècnica de desenvolupament de la creativitat de revisió de supòsits i inversió i l'aplica a alguna teoria filosòfica o científica.

55.2 Explica les principals tècniques de desenvolupament de la creativitat.

56. Utilitzar la tècnica de la pluja d'idees per construir una història literària amb rerefons filosòfic.

56.1 Utilitza de forma col·lectiva la tècnica de la pluja d'idees per reflexionar sobre temes filosòfics tractats durant el curs.

57. Valorar la llibertat com a condició bàsica per a la creativitat innovadora, la connexió entre si de les idees preexistents i la competitivitat.

57.1 Argumenta el paper de la llibertat com a condició fonamental per a la creació.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 28/56

58. Conèixer les qualitats de les persones especialment creatives, com la motivació, la perseverança, l'originalitat i el medi, i cercar com es poden potenciar aquestes qualitats.

58.1 Explica les característiques de les persones especialment creatives i algunes de les formes en què pot potenciar-se aquesta condició.

59. Reflexionar de forma argumentada sobre el sentit del risc i com es relaciona amb la possibilitat d'aconseguir solucions innovadores i, per tant, d'evolucionar.

59.1 Argumenta la importància d'assumir riscos i de sortir de l'anomenada zona de confort per aconseguir metes i resultats creatius i innovadors.

c) Criteris de qualificació

VALORS ÈTICS

L'assignatura de VE comparteix al primer cicle i a quart de la ESO els mateixos criteris d'avaluació, ja que es tracta d'una assignatura que desenvolupa el mateix currículum aprofundint en ell. Els criteris d'avaluació són els següents:

- 80% Feines i activitats de l'aula.
- 20% Actitud: l'assistència i puntualitat a l'hora de començar la classe, l'esforç, el comportament, la participació positiva i l'interès per la matèria.

FILOSOFIA

Els criteris d'avaluació són els següents:

- 40% Feines i activitats dins l'aula.
- 40% Proves escrites.
- 20% Actitud.

d) Activitats de reforç i mecanismes de recuperació per a alumnes amb matèries pendents de cursos anteriors

VALORS ÈTICS

El departament fixarà una data en la qual l'alumne haurà de lliurar les activitats que el professor consideri adients.

Els alumnes que tinguin pendent la matèria de Valors ètics del curs anterior, la podran recuperar aprovant la primera avaluació de la matèria de Valors ètics del curs que estiguin cursant.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 29/56

FILOSOFIA

No es contempla aquesta possibilitat, ja que l'alumnat que la cursi al estar en 4^t o bé ha promocionat o bé està repetint.

e) Activitats de reforç i mecanismes de recuperació per a alumnes repetidors

El nostre Departament determina que els alumnes repetidors s'hauran d'ajustar, en tots els cursos i nivells, a les activitats ordinàries de la resta del grup, tret dels casos concrets on algun tipus d'adaptació es determinés com a necessària.

8. ATENCIÓ A LA DIVERSITAT I CRITERIS PER A L'ELABORACIÓ D'ADAPTACIONS DEL CURRÍCULUM (ACI)

El Departament i els Equips educatius establiran les mesures oportunes si escau; si bé aquest departament considera:

Les mesures que s'hagin de prendre en relació als alumnes que presenten dificultats en l'aprenentatge es debatran en les reunions del Departament i dels Equips Educatius d'ESO constituïts en el centre, i sempre amb la col·laboració del Departament d'Orientació.

Considerem convenient pel que fa als alumnes:

- Tenir en compte les seves situacions i preocupacions quotidianes, ja que qualsevol incidència humana pot constituir una font de temes i consideracions ètico-cíviques.
- Al nostre llenguatge ha de adequar-se a un nivell accessible per a tots els alumnes, tractant, al mateix temps, d'anar proporcionant-los una terminologia i unes formes adequades d'expressió.
- Ressaltar la dimensió interessada i pràctica de la nostra matèria, ja que si tot ensenyament té per objecte contribuir a una formació integral de les persones, aquesta aspiració resulta particularment evident en el cas de les assignatures del nostre Departament.

9. PARTICIPACIÓ EN PROJECTES DEL CENTRE, ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES, EXTRAESCOLARS I SORTIDES ESCOLARS (ESO I BATXILLER)

Sol·licitarem els següents cursets oferits pel CIME al seu programa SALUT JOVE.

Per a 1r d'ESO:

- Immigració i drets humans

Per a 2n d'ESO:

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 30/56

- Combatre els estereotips de gènere

Per a 3r d'ESO:

- Sensibilització contra la violència de gènere

Per a 4t d'ESO:

- Què significa ser una persona refugiada?

Per a 2n de BAT:

- Prevenció de la violència a la parella

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 31/56

10. PROGRAMACIÓ DEL BATXILLERAT

a) L'ADEQUACIÓ I LA SEQÜENCIACIÓ DELS OBJECTIUS ESPECÍFICS DE LA MATÈRIA.

FILOSOFIA

- Reconèixer el caràcter propi de la filosofia i distingir-la d'altres tipus de sabers, com la ciència, la religió, l'art, etc.
- Identificar i apreciar el sentit dels problemes filosòfics.
- Usar i identificar correctament la terminologia bàsica de les diferents disciplines filosòfiques.
- Comentar textos filosòfics analitzant-ne l'estructura, interpretant-ne el significat i fent-ne una reflexió crítica.
- Desenvolupar estratègies per accedir a la informació de forma rigorosa, seleccionar-la adequadament i utilitzar-la correctament en l'elaboració de treballs de recerca o presentacions.
- Valorar el diàleg i el debat com a mitjans per aproximar-se a la veritat i com a exercici actiu del respecte, la tolerància i la comprensió.
- Adoptar una actitud crítica davant opinions contraposades.
- Adquirir habilitats de comunicació i argumentació coherent de les pròpies opinions, tant de forma oral com escrita.
- Desenvolupar actituds de solidaritat i participació en la vida comunitària i una consciència cívica, crítica i autònoma, inspirada en els drets humans i compromesa amb la construcció d'una societat democràtica, justa i equitativa i amb la defensa de la natura.

HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA

A més dels objectius generals de l'etapa del batxillerat, aquesta matèria té els objectius següents:

- Comentar textos filosòfics contextualitzant-los en el marc històric, analitzant-ne l'estructura, interpretant-ne el significat i fent-ne una reflexió crítica.
- Conèixer els principals períodes en què es divideix la història de la filosofia i relacionar-los amb els corrents intel·lectuals més influents i els autors més destacats.
- Explicar de forma correcta el pensament dels principals pensadors de la història de la

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 32/56

filosofia i distingir-ne i utilitzar-ne adequadament la terminologia bàsica.

- Descobrir els condicionants històrics i culturals de les diferents concepcions de la realitat.
- Desenvolupar estratègies per accedir a la informació de forma rigorosa, seleccionar-la adequadament i utilitzar-la correctament en l'elaboració de treballs de recerca o presentacions.
- Valorar el diàleg i el debat com a mitjans per aproximar-se a la veritat i com a exercici actiu del respecte, la tolerància i la comprensió.
- Adoptar una actitud crítica davant opinions contraposades.
- Adquirir habilitats de comunicació i argumentació coherent de les pròpies opinions, tant de forma oral com escrita.

PSICOLOGIA

- Caracteritzar les dimensions teòriques i pràctiques de la Psicologia, assenyalant els seus trets més importants i les seves limitacions, tot relacionant-la amb les altres ciències i camps del saber.
- Assolir el coneixement dels principis i formulacions bàsiques de la Psicologia, i aplicar-los a l'explicació de fenòmens relatius a la conducta humana individual i col·lectiva.
- Identificar les expressions de la Psicologia que s'han incorporat al llenguatge quotidià per parlar de la conducta humana, així com usar-les amb criteri i rigor.
- Reconèixer les interrelacions biològiques, psicològiques, socials i culturals del comportament humà propi i aliè, i entendre com aquests factors, més que una limitació per a l'actuació lliure i racional, són les condicions que la fan possible.
- Valorar críticament la conducta pròpia i aliena des de les aportacions de la psicologia.
- Rebutjar els intents de manipulació o dirigisme de la conducta per part de persones, grups o institucions, i especialment d'aquells que es serveixen dels mitjans de comunicació de masses per persuadir els seus receptors.
- Valorar positivament la independència de criteri, la coherència i la racionalitat en l'elecció d'objectius vitals i en la presa de decisions orientades a l'acció.

b) LA SEQÜÈNCIA DELS CONTINGUTS.

Donat que és la primera vegada que els/les alumnes d'ensenyament secundari s'enfronten a una problemàtica tan particular com la Filosofia, és lògic pensar que al principi els hi resulti

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 33/56

un poc estrany tant el vocabulari com les pròpies tècniques emprades a classe per incitar-los a pensar per ells mateixos sobre temes tan fonamentals com ara l'Antropologia, el Coneixement, el Llenguatge, la Socialització... Es per això que creiem més convenient dedicar més temps a les unitats del programa, ja que superades les primeres dificultats metodològiques podrem continuar la nostra activitat filosòfica a un ritme més àgil.

FILOSOFIA

BLOC 1. EL SABER FILOSÒFIC

- 1.1 L'origen de la Filosofia: del Mite al Logos.
- 1.2 El saber filosòfic i les seves diferències amb el mite i altres tipus d'explicació
- 1.3 Les preguntes i els àmbits fonamentals de la Filosofia
- 1.4 La funció i la vigència de la Filosofia a l'actualitat
- 1.5 Introducció a la Metafísica:
 - a. La Metafísica, "Filosofia primera"
 - b. La pregunta pel "Ser"
 - c. Pluralitat-Unitat
 - d. Aparència-Realitat
 - e. Canvi-Immutabilitat
 - f. Essència-Existència
 - g. La Filosofia de la Naturalesa. Cosmovisions: Organicisme, Mecanicisme, Determinisme
 - h. Teoria del Caos

BLOC 2. EL CONEIXEMENT

- 2.1 Com coneixem?: Breu introducció a les facultats del coneixement: Percepció, Memòria, Intel·ligència. La Raó teòrica i l'Abstracció.
- 2.2 Possibilitat i límits del coneixement: Escepticisme i Dogmatisme.
- 2.3 Què és la "Veritat"? Els seus diferents significats
- 2.4 Lògica, llenguatge i veritat:
 - a. Llenguatge i lògica

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 34/56

- b. Introducció a la lògica formal. L'argumentació
- c. La lògica informal

2.4 La Ciència:

- a. La Ciència, objectius i característiques. La Filosofia de la Ciència
- b. La visió aristotèlica de la ciència
- c. L'explicació científica de la Realitat avui dia: característiques generals: llenguatge matemàtic, Hipòtesi, Llei i Teoria. El problema de la inducció. Mètodes científics.
- d. Tècnica i Tecnologia: saber i praxi
- e. Les ciències humanes: la comprensió

BLOC 3. L'ÉSSER HUMÀ ESTUDIAT DES DE LA FILOSOFIA

3.1 . L'evolució en l'ésser humà i les seves implicacions filosòfiques. El futur biològic de la humanitat

3.2 La dialèctica Natura-Cultura en el procés de construcció de la identitat humana

3.3 La concepció de l'ésser humà durant la Història:

- a. Món clàssic
- b. Cristianisme i Edat Mitjana
- c. Renaixement i Humanisme
- d. Modernitat
- e. Actualitat

3.4 La qüestió sobre el sentit de l'existència

BLOC 4. RAÓ I FILOSOFIA PRÀCTIQUES

4.1 Ètica i moral. Principals teories durant la Història:

- a. Relativisme i universalisme moral a Grècia
- b. Aristòtil i la recerca de la Felicitat
- c. el formalisme kantian.

4.2 Ètica i Dret. Principals teories polítiques durant la Història

4.3 *L'art com a creació i experiència:*

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 35/56

- a. El concepte d'art: l'art com a creació
- b. L'experiència estètica
- c. Els valors estètics: la Bellesa
- d. Quants tipus d'art hi ha?
- e. Sentits i funcions de l'obra d'art

SEQÜENCIACIÓ

1er Trimestre: Bloc 1 i 2

2n Trimestre: Bloc 3

3r Trimestre: Bloc 4 i 5

De totes maneres, tenint en compte que l'assignatura de Filosofia és un petit laboratori d'idees, comptem amb la possibilitat de dedicar més temps a estudiar algun tema que hagi cridat l'atenció d'una manera especial per part de l'alumnat d'un determinat grup, retallant, òbviament, el temps dedicat a altres temes i seccions. Aquesta serà una decisió del professor que es justificarà posteriorment en la memòria de final de curs.

HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA

UNITATS DIDÀCTIQUES

1 L'INICI DE LA FILOSOFIA A GRÈCIA

1.1 El problema de la Naturalesa al pensament grec.

1.2 Els primers filòsofs ("Presocràtics")

2 2. SÒCRATES I ELS SOFISTES

2.1 Introducció

2.2 Els sofistes i la nova temàtica filosòfica: relativisme, convencionalisme, escepticisme.

2.3 Sòcrates: crítica al relativisme, l'intel·lectualisme moral.

3 PLATÓ

3.1 Introducció.

3.2 Teoria de les Idees.

3.3 Doctrina de l'ànima.

3.4 Teoria del coneixement.

3.5 Ètica i política.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 36/56

3.6 Cosmologia.

4 ARISTÒTIL:

4.1 Introducció

4.2 Metafísica.

4.3 Substància i accidents.

4.4 Teoria hilemòrfica.

4.5 Teoria potència-acte

4.6 Física: naturalesa, causes, moviment, primer motor, cosmologia.

4.7 Teoria del coneixement.

4.8 Doctrina de l'ànima.

4.9 Ètica.

4.10 Política.

5 DES D'ARISTÒTIL FINS L'IMPERI ROMÀ

5.1 La filosofia hel·lenística

5.2 Roma

6 LA FILOSOFIA CRISTIANA.

6.1 Introducció

6.2 Sant Agustí

6.3 Sant Tomàs

6.4 Sant Anselm

7 OCKHAM I LA CRISI DE L'ESCOLÀSTICA

7.1 El nominalisme

7.2 La crítica dels universals

8 EL RENAIXEMENT.

8.1 Introducció al Renaixement.

8.2 L'Humanisme

8.3 La nova ciència

9 EL RACIONALISME; DESCARTES

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 37/56

9.1 Introducció

9.2 Ciència i metafísica cartesians

9.3 El Discurs del mètode i la recerca de la veritat

9.4 El dubte metòdic i les idees innates

9.5 La teoria de les tres substàncies

9.6 Concepció de l'home, les passions i el problema de la llibertat

10 L'EMPIRISME; HUME

10.1 Introducció.

10.2 Epistemologia.

10.3 Els principis.

10.4 Qüestions de fet i relacions d'idees.

10.5 Les ciències i la metafísica.

10.6 La moral.

11 LA IL·LUSTRACIÓ; KANT

11.1 Introducció

11.2 Concepció Kantiana de la Il·lustració

11.3 La teoria del coneixement a la Crítica de la raó pura

11.4 La introducció a la crítica

11.5 Tipus de judici

11.6 El funcionament de l'enteniment humà ("crítica" de les facultats del coneixement)

11.7 Fenomen i noumen

11.8 Conclusions.

11.9 El formalisme moral: l'imperatiu categòric

12 KARL MARX; EL COMUNISME

12.1 Introducció

12.2 El comunisme

12.3 L'home i l'alienació: els Manuscrits econòmico-filosòfics

12.4 La dialèctica

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 38/56

12.5 El materialisme històric

13 NIETZSCHE

13.1 Introducció

13.2 La crítica a la moral platònic-cristiana

13.3 Crítica a la filosofia.

13.4 Què és la Veritat? Comprensió versus explicació.

13.5 El nihilisme de la cultura

14 HANNA ARENDT

14.1 Vida i obres

14.2 Influències filosòfiques

14.3 Els orígens del totalitarisme

14.4 Característiques dels Totalitarismes

14.5 Mal radical, mal banal

14.6 La Condició humana i la Revolució

14.7 La Condició humana: Acció i discurs

14.8 Revolució, pluralitat i Democràcia.

SEQÜENCIACIÓ

- 1r Trimestre: temes 1-5.
- 2n Trimestre: temes 6-11.
- 3r Trimestre: temes 12-14.

UNITATS DIDÀCTIQUES I SEQÜENCIACIÓ

- **PRIMER TRIMESTRE**
 - **UNITAT 1: LA PSICOLOGIA ÉS UNA CIÈNCIA**
 - **EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LA PSICOLOGIA**
 - **QUÈ ESTUDIA LA PSICOLOGIA**
 - **UNITAT 2: L'ÉSSER HUMÀ I LA EVOLUCIÓ**
 - **CONDUCTA ANIMAL I CONDUCTA HUMANA**
 - La teoria de Darwin i la Psicologia

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 39/56

- Conducta animal instintiva: característiques i observació. La comunicació animal.
- Les bases fisiològiques de la conducta humana
- UNITAT 3: ELS PROCESSOS I FACULTATS MENTALS DE L'ÉSSER HUMÀ
 - 3.1. LA PERCEPCIÓ
 - Què és la percepció?
 - L'atenció.
 - Sentits i sensacions.
 - Com percebem. L'escola de la Gestalt.
 - Factors subjectius de la percepció.
 - Trastorns de la percepció.
 - LA MEMÒRIA
 - La retenció de la informació
 - La codificació de la informació
 - La recuperació de la informació
 - Les alteracions de la memòria
 - L'APRENTATGE
 - Què és aprendre?
 - Classes d'aprenentatge
 - El condicionament clàssic
 - El condicionament operant
 - L'aprenentatge per imitació
 - Factors que influeixen en l'aprenentatge humà.
 - Estratègies per aprendre
- SEGON TRIMESTRE
 - LA INTEL·LIGÈNCIA
 - Què és la intel·ligència?; són intel·ligents els animals?

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 40/56

- Herència o ambient?
- El desenvolupament de la intel·ligència; es pot millorar?.
- La intel·ligència emocional.
- Els tests d'intel·ligència i la seva "utilitat".
- Intel·ligència i pensament.
- **EL PENSAMENT I EL LLENGUATGE**
 - Els conceptes i l'abstracció.
 - Estratègies per a la solució de problemes
 - El pensament simbòlic i la creativitat
 - Pensament, llenguatge i comunicació.
 - Adquisició del llenguatge
 - Transtorns del llenguatge
- **ELS ESTATS DE CONSCIÈNCIA**
- **UNITAT 4: LA MOTIVACIÓ I LES EMOCIONS**
 - **LES EMOCIONS I LA MOTIVACIÓ**
 - Les teories de la motivació:
 - La teoria homeostàtica
 - La teoria de l'incentiu
 - La teoria cognitiva
 - La teoria humanística de Maslow.
 - **LA FRUSTRACIÓ I L'ESTRÉS.**
 - Respostes en situació de Frustració: els mecanismes de defensa.
- **UNITAT 5: LA PERSONALITAT**
 - **QUÈ ÉS LA PERSONALITAT? TEMPERAMENT I CARÀCTER.**
 - Teories de la personalitat:
 - La teoria Psicoanalítica de Freud
 - Teories del tret i del tipus

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 41/56

- Teories conductistes i cognitivistes
- Teories humanístiques.
- LES DISFUNCIONS DE LA PERSONALITAT
- UNITAT 6: ELS TRASTORNS EMOCIONALS I DE LA CONDUCTA
 - QUÈ ESTUDIA LA PSICOPATOLOGIA?
 - CLASSIFICACIÓ I DIAGNÒSTIC EN PSICOPATOLOGIA
 - TERÀPIES PSICOLÒGIQUES
- UNITAT 7: LA SEXUALITAT HUMANA
 - PERSPECTIVES SOBRE LA SEXUALITAT
 - LA PSICOSEXUALITAT. ORIGEN I DESENVOLUPAMNET
 - LA CONDUCTA HUMANA
- TERCER TRIMESTRE
 - UNITAT 8: LA PERSONALITAT SOCIAL
 - EL PENSAMENT I LA CONDUCTA SOCIAL
 - La Psicologia social
 - El pensament social
 - Les actituds
 - LA PSICOLOGIA SOCIAL I ELS GRUPS
 - La influència social
 - Els grups
 - Les relacions socials
 - La diversitat social
 - UNITAT 9: PSICOLOGIA EVOLUTIVA: L'ADOLESCÈNCIA
 - QUÈ ÉS L'ADOLESCÈNCIA?
 - EL DESENVOLUPAMENT PERSONAL
 - LES RELACIONS INTERPERSONALS
 - LA SEXUALITAT A L'ADOLESCÈNCIA

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 42/56

c) ELS MÈTODES PEDAGÒGICS.

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals pot ser interessant, ja que permet acostar els temes filosòfics als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 43/56

d) LA DISTRIBUCIÓ ESPAI-TEMPS.

La tipologia d'agrupaments que es desenvoluparà al llarg del curs serà comuna per als alumnes de primer de batxillerat (Filosofia) com per als alumnes de segon de batxillerat (història de la filosofia i psicologia).

Segons les activitats que duquem a terme, necessitarem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

La temporització de les assignatures és de tres hores setmanals al llarg del curs, excepte la de Psicologia que és de quatre hores.

e) LES ACTIVITATS D'AMPLIACIÓ I DE REFORÇ.

FILOSOFIA

No es contempla ja que es una assignatura d'inici de cicle. Em el cas dels alumnes repetidors es donarà una atenció especial a la seva avaluació inicial per tant de reconèixer les seves necessitats, però són alumnes que hauran de superar l'assignatura com la resta de companys, per la qual cosa no hi ha una diferenciació explícita.

HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA

En el cas dels alumnes que repeteixen l'assignatura es tractarà de donar un seguiment de les seves dificultats, però són alumnes que hauran de superar l'assignatura com la resta de companys, per la qual cosa no hi ha una diferenciació explícita.

PSICOLOGIA

No es dóna el cas.

f) ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ I DE QUALIFICACIÓ.

FILOSOFIA

-Hi haurà dues PROVES ESCRITES a cada avaluació. En ambdues proves es valorarà, sobretot, la contestació raonada de les preguntes, els continguts de les respostes, i la correcció en l'expressió escrita, tenint-se en compte també la presentació. Serà necessari tenir un mínim d'un 4 per a poder fer mitjana aritmètica entre les 2 proves. Una vegada aquesta mitjana es pugui fer, valdrà el 70% de la nota de l'avaluació. Si no es pot fer mitjana l'alumna/e haurà de recuperar la prova o les proves en les quals hagi tret menys de 4.

-Si a una prova escrita un/a alumne/a es descobert amb notes escrites ("xuletes") o intentant copiar per mitjà de qualsevol mètode, li serà retirada immediatament la prova i serà puntuada amb un 0, independentment que hagi o no emprat el material incautat.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 44/56

-També, a l'hora de posar la qualificació global de cadascuna de les avaluacions es tindran en compte les **NOTES DE CLASSE**, que valdran un 15 % de la nota de l'avaluació, i valoraran totes les activitats d'ensenyament-aprenentatge realitzades per l'alumna/e, com ara la realització de resums, d'esquemes, mapes conceptuals, comentaris de text, respostes a qüestionaris proposats pel professor, participació activa a "foros" d'opinió que trobarem a diversos Blogs de Filosofia o a l'Aula virtual (Moodle) , així com l'actitud participativa a classe.

- També s'haurà de fer 1 treball d'investigació per trimestre (s'informarà en es seu moment), i representarà el 15% de la nota restant de cada avaluació.

ALTRES ASPECTES PER AVALUAR LA MATÈRIA:

-També, a l'hora de posar la qualificació global de cadascuna de les avaluacions, es tindrà en compte l'actitud vers l'assignatura: participació de l'alumne a classe, el seu interès i el seu comportament. D'aquesta manera es podrà arrodonir cap amunt o cap avall els decimals resultants de la suma de les diferents activitats d'avaluació realitzades durant el trimestre. Per regla general, si l'actitud és positiva, s'arrodonirà cap amunt (nombre sencer) la nota de l'avaluació quan la mitjana resultant doni $X \geq 4$ o superior, tret que X sigui igual a 4 o menys de 4: en aquests casos no s'arrodonirà cap amunt.

-Es recorda que per aprovar s'ha d'arribar al 5, una vegada sumats els 3 apartats de l'Avaluació explicats més amunt. A tal efecte, es recomana observar les anotacions que el professor posa en el exàmens corregits, ja que indiquen aquells aspectes que cal millorar per poder recuperar o millorar la nota en posteriors ocasions. Sense aquesta feina prèvia no serveixen de res les recuperacions.

-Aquells alumnes que tinguin com a màxim una avaluació suspesa, la podran recuperar al final de curs (juny). Els que tinguin més d'una avaluació suspesa, hauran de recuperar tot el curs. En ambdós casos, qui no recuperi al juny haurà de recuperar TOTES les avaluacions al Setembre.

HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA

-Les proves escrites (2 per avaluació) estaran compostes generalment de cinc preguntes sobre el temari estudiat, algunes de les quals podran ser sobre un text que es presenti (de forma que l'alumnat es vagi familiaritzant amb aquests tipus d'exàmens). Es valorarà, sobretot, la contestació raonada de les preguntes i els continguts de les respostes, així com la seva correcta redacció. Serà necessari tenir un mínim d'un 4 per a poder fer mitjana aritmètica amb la resta de notes. Una vegada aquesta mitjana es pugui fer, valdrà el 70% de la nota de l'avaluació. Si no es pot fer mitjana l'alumna/e haurà de recuperar la prova o les proves en les quals hagi tret menys de 4.

-Si a una prova escrita un/a alumne/a es descobert amb notes escrites ("xuletetes") o intentant copiar per mitjà de qualsevol mètode, li serà retirada immediatament la prova i serà puntuada amb un 0, independentment que hagi emprat o no el material incautat.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 45/56

-Un 15 % de la nota de cada avaluació correspondrà a una prova específica sobre textos dels autors que s'estiguin treballant a aquella avaluació. Si es fa més d'un, es farà la mitjana entre les corresponents qualificacions abans de calcular el 10 % corresponent de la nota de l'avaluació.

-Per últim, les notes de classe puntuaran el 15% restant de la nota de cada avaluació, principalment la participació activa a diferents "foros" d'opinió proposats pel professor. També es valoraran les "activitats d'ensenyament-aprenentatge" realitzades per part de l'alumnat, com ara l'elaboració de resums, d'esquemes, mapes conceptuals, comentaris de text, respostes a qüestionaris proposats pel professor, etc.

Per tal de facilitar la realització d'aquest tipus d'activitats just ara esmentades, el professor habilitarà l'Aula Virtual (Modle) i un BLOG des del qual es podran realitzar més fluidament alguns comentaris de text, els intercanvis d'opinions sobre textos i temes tractats a classe ("foros"), la publicació d'articles per part del professor i de l'alumnat, i d'altres activitats. Alhora, aquest BLOG servirà també al professor per suggerir enllaços i materials que puguin ser fonts d'informació fiables i d'ajuda a l'alumnat per a la preparació de la matèria, així com per a la preparació i publicació d'alguns dels treballs dels alumnes que el professor cregui convenients.

-També, a l'hora de posar la qualificació global de cadascuna de les avaluacions, es tindrà en compte l'actitud vers l'assignatura: participació de l'alumne a classe, el seu treball quotidià, el seu interès i el seu comportament. D'aquesta manera es podrà arrodonir cap amunt o cap avall els decimals resultants de la suma de les diferents activitats d'avaluació realitzades durant el trimestre. Per regla general, si l'actitud és positiva, s'arrodonirà cap amunt (nombre sencer) la nota de l'avaluació quan la mitjana resultant doni X'7 o superior, tret que X sigui igual a 4 o menys de 4: en aquests casos no s'arrodonirà cap amunt.

-Es recorda que per aprovar s'ha d'arribar, una vegada sumats els tres apartats explicats més amunt (70% proves escrites+ 15% treball sobre textos+ 15 % foros i notes de classe) al 5. A tal efecte, es recomana observar les anotacions que el professor posa en el exàmens corregits, ja que indiquen aquells aspectes que cal millorar per poder recuperar o millorar la nota en posteriors ocasions. Sense aquesta feina prèvia no serveixen de res les recuperacions.

-Aquells alumnes que tinguin com a màxim una avaluació suspesa, la podran recuperar al final de curs (Juny). Els que tinguin més d'una avaluació suspesa, hauran de recuperar tot el curs. En ambdós casos, qui no recuperi al Juny haurà de recuperar TOTES les avaluacions al Setembre.

PSICOLOGIA

A l'hora d'avaluar cada alumne/a cada trimestre, es tindran en compte els següents aspectes:

- Dues proves escrites tipus "test", compostes de múltiples preguntes sobre el temari estudiat, puntuaran un 70%
- El treball de recerca puntuarà un 30% de la nota de l'avaluació.
- Es tindran en compte també la participació de l'alumne a classe pel que fa als exercicis i activitats d'aplicació pràctica a l'aula.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 46/56

-Aquells alumnes que tinguin com a màxim una avaluació suspesa, la podran recuperar al final de curs (Juny). Els que tinguin més d'una avaluació suspesa, hauran de recuperar tot el curs. En ambdós casos, qui no recuperi al Juny haurà de recuperar TOTES les avaluacions al Setembre.

g) ELS ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES.

Per comprovar que l'alumne ha adquirit els continguts de l'assignatura es comprovarà que:

- Analitza de forma crítica textos pertanyents a pensadors destacats, identifica les problemàtiques i les solucions exposades, hi distingeix les tesis principals i l'ordre de l'argumentació i relaciona els problemes que s'hi plategen amb el que s'ha estudiat a la unitat, amb el que han aportat altres filòsofs o corrents i/o amb sabers diferents de la filosofia.
- Argumenta i raona les seves opinions, de forma oral i escrita, amb claredat, coherència i demostrant un esforç creatiu i acadèmic en la valoració personal dels problemes filosòfics analitzats.
- Selecciona i sistematitza informació obtinguda tant de llibres especialitzats com d'Internet i empra les possibilitats de les tecnologies de la informació i la comunicació per consolidar i ampliar la informació.
- Elabora llistes de vocabulari de conceptes, en comprèn el significat, els aplica amb rigor i els organitza en esquemes o mapes conceptuals, taules cronològiques i altres procediments útils per comprendre la filosofia.
- Elabora amb rigor esquemes, mapes conceptuals, taules cronològiques, etc., i demostra que comprèn els eixos conceptuals estudiats. 1.1. Reconeix les preguntes i els problemes que han caracteritzat la filosofia des del seu origen i els compara amb el plantejament d'altres sabers, com el científic o el teològic.
- Explica l'origen del saber filosòfic i el diferencia dels sabers preracionals, com el mite i la màgia.
- Identifica, relaciona i distingeix el vessant pràctic i el teòric de l'activitat filosòfica i identifica les diferents disciplines que conformen la filosofia.
- Reconeix les principals problemàtiques filosòfiques característiques de cada etapa cultural europea.
- Expressa per escrit les tesis fonamentals d'alguns dels corrents filosòfics més importants del pensament occidental.
- Comprèn i utilitza amb rigor conceptes filosòfics com raó, sentits, mite, logos, arkhé,

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 47/56

necessitat, contingència, essència, substància, causa, existència, crítica, metafísica, lògica, gnoseologia, objectivitat, dogmatisme i criticisme, entre altres.

- Llegeix i analitza, de forma crítica, fragments de textos breus i significatius sobre l'origen de l'explicació racional i sobre les funcions i les característiques del pensament filosòfic i identifica les problemàtiques filosòfiques plantejades.
- Identifica i expressa, de forma clara i raonada, els elements i les problemàtiques que comporta el procés de coneixement de la realitat, com ara els graus, les possibilitats i els límits.
- Coneix i explica diferents teories sobre el coneixement i la veritat, com l'idealisme, el realisme, el racionalisme, l'empirisme, el perspectivisme, el consens o l'escepticisme, i contrasta les semblances i les diferències entre els conceptes clau que empen.
- Explica i contrasta diferents criteris i teories sobre la veritat tant des del punt de vista metafísic com gnoseològic emprant amb rigor termes com gnoseologia, raó, sentits, abstracció, objectivitat, certesa, dubte, evidència, escepticisme, autoritat, probabilitat, prejudici, coherència o adequació, consens, incertesa, interès i irracional, entre altres, i elabora un glossari de conceptes de forma col·laborativa usant Internet.
- Analitza fragments de textos breus de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn o Michel Serres, entre altres.
- Explica els objectius, les funcions i els principals elements de la ciència emprant termes com fet, hipòtesi, llei, teoria i model.
- Construeix una hipòtesis científica, n'identifica els elements i raona l'ordre lògic del procés de coneixement.
- Utilitza amb rigor termes epistemològics com inducció, hipoteticodeductiu, mètode, verificació, predicció, realisme, causalitat, objectivitat, relativitat, caos i indeterminisme, entre altres.
- Extreu conclusions raonades sobre la inquietud humana per transformar i dominar la naturalesa per posar-la al servei de l'ésser humà, així com sobre les conseqüències d'aquesta actuació, i participa en debats sobre les implicacions de la tecnologia en la realitat social.
- Analitza fragments de textos breus i significatius de pensadors com Aristòtil, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers, o J. C. García Borrón, entre altres.
- Identifica problemes comuns al camp filosòfic i al científic, com els límits i les possibilitats del coneixement, la qüestió de l'objectivitat i la veritat, la racionalitat tecnològica, etc., i hi reflexiona de forma argumentada.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 48/56

- Cerca i selecciona, a Internet, informació procedent de fonts solvents sobre les problemàtiques esmentades i duu a terme un projecte de grup sobre algun tema que aprofundeixi en la relació entre la filosofia i la ciència.
- Sap què és la metafísica, empra l'abstracció per comprendre'n els continguts i l'activitat i raona sobre aquests.
- Descriu les principals interpretacions metafísiques i els problemes que suscita el coneixement metafísic de la realitat.
- Comprèn i utilitza amb rigor conceptes metafísics com ésser, sistema metafísic, realitat, aparença, matèria i esperit, unitat, dualitat, multiplicitat, esdevenir, necessitat, contingència, transcendència, categoria i abstracció, materialisme, espiritualisme, existencialisme o essencialisme, entre altres.
- Analitza críticament teories metafísiques divergents d'interpretació de la realitat.
- Analitza i comprèn fragments de textos breus i significatius sobre les problemàtiques metafísiques que planteja la realitat de pensadors com Plató, Aristòtil, Tomàs d'Aquino, Descartes, Marx i Nietzsche, entre altres, compara els diferents enfocaments, estableix semblances i diferències entre aquests i disserta de forma coherent sobre les diferents postures històriques.
- Explica i compara dues de les grans cosmovisions de l'univers: el paradigma organicista aristotèlic i el model mecanicista newtonià.
- Descriu els caràcters essencials de la interpretació contemporània relativista i quàntica de la realitat i explica les implicacions filosòfiques que hi estan associades.
- Utilitza amb rigor termes epistemològics i científics com cosmovisió, paradigma, univers, naturalesa, finalisme, organicisme, determinisme, ordre, causalitat, conservació, principi, mecanicisme, matèria, relativitat, quàntic, espai, temps, atzar, determinisme, indeterminisme, probabilitat i caos, entre altres.
- Elaborava esquemes, taules i/o mapes conceptuals en què compara els diferents caràcters adjudicats històricament a l'univers, entès com a totalitat del real, contextualitza històricament i culturalment cada cosmovisió i amplia la informació mitjançant Internet i/o fonts bibliogràfiques.
- Analitza textos filosòfics i científics, clàssics i contemporanis, que aborden les mateixes problemàtiques i comprova la vigència de les idees exposades.
- Reflexiona, argumentant de forma raonada i creativa les pròpies idees, sobre les implicacions filosòfiques que afecten la visió de l'ésser humà en cada una de les cosmovisions filosòficocientífiques estudiades.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 49/56

- Utilitza amb rigor vocabulari específic de la temàtica, com evolució, dialèctica, procés, progrés, emergència, atzar, selecció natural, apte, reduccionisme, creacionisme, evolució cultural, vitalisme, determinisme genètic, naturalesa i cultura.
- Coneix i explica les consideracions filosòfiques implicades en la teoria de l'evolució, com la consideració dinàmica i dialèctica de la vida o l'indeterminisme, entre altres.
- Analitza fragments breus i significatius d'E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris, M. Ponty, entre altres.
- Identifica i exposa en què consisteix el component natural innat de l'ésser humà i com es relaciona amb els elements culturals que sorgeixen en els processos d'antropogènesi i humanització a fi de donar lloc a la identitat pròpia de l'ésser humà.
- Disserta sobre l'ésser humà com a resultat de la dialèctica evolutiva entre el que és genèticament innat i el que és culturalment adquirit, condició per a la innovació i la capacitat creativa que caracteritzen la nostra espècie.
- Localitza informació a Internet sobre les recerques actuals relacionades amb l'evolució humana i reflecteix la informació seleccionada i sistematitzada de forma cooperativa.
- Argumenta de forma coherent, fonamentant-se en les dades objectives apreses, sobre les implicacions d'adoptar prejudicis antropocentristes per jutjar els éssers humans i les cultures.
- Contrasta i relaciona les principals concepcions filosòfiques sobre l'ésser humà que hi ha hagut al llarg de la història.
- Analitza de forma crítica textos significatius i breus dels grans pensadors.
- Utilitza amb rigor termes com dualisme i monisme antropològic, areté, ment, cos, esperit, creacionisme, antropocentrisme, teocentrisme, ànima, humanisme, persona, dignitat, sentit, estat de naturalesa, estat de civilització, existència, llibertat, emoció, passió, determinisme, alienació, nihilisme, existència, inconscient, mort, història o transcendència, entre altres.
- Coneix i explica les principals concepcions filosòfiques sobre l'ésser humà que hi ha hagut, històricament, en el context de la filosofia occidental.
- Disserta, de forma oral i escrita, sobre les grans qüestions metafísiques que donen sentit a l'existència humana.
- Argumenta i raona, de forma oral i escrita, sobre els seus propis punts de vista sobre l'ésser humà des de la filosofia i sobre diferents temàtiques filosòfiques relacionades amb el sentit de l'existència humana.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 50/56

- Coneix les teories filosòfiques sobre la relació ment-cos: monisme, dualisme, emergentisme, etc., argumenta sobre aquestes teories i en compara les semblances i les diferències de forma cooperativa. 1.1. Reconeix la funció de la racionalitat pràctica per dirigir l'acció humana, si bé reconeix els vincles ineludibles que té amb la raó teòrica i la intel·ligència emocional.
- Explica l'origen de l'ètica occidental en el pensament grec i contrasta, de forma raonada, la concepció socràtica amb la dels sofistes.
- Explica de forma raonada l'objecte i la funció de l'ètica.
- Expressa de forma crítica les argumentacions de les principals teories ètiques sobre la felicitat i la virtut, raona les seves pròpies idees i aporta exemples del compliment o no d'aquestes teories.
- Expressa de forma crítica les argumentacions de les principals teories ètiques sobre la justícia, raona les seves pròpies idees i aporta exemples del compliment o no d'aquestes teories.
- Analitza textos breus d'alguns dels filòsofs representants de les principals teories ètiques sobre el desenvolupament psicològic moral de l'individu.
- Utilitza amb rigor termes com ètica, moral, acció moral, autonomia, responsabilitat, convenció moral, maduresa moral, virtut moral, subjectivisme, relativisme i universalisme moral, utilitarisme, deure moral, ètica de màxims, ètica de mínims, consens, justícia, eudemonisme, hedonisme, emotivisme i utilitarisme.
- Identifica la funció, les característiques i els principals interrogants de la filosofia política.
- Utilitza amb rigor conceptes clau de la filosofia política com democràcia, Estat, justícia, dret, drets naturals, estat democràtic i de dret, legalitat, legitimitat, convenció, contractualisme, alienació, ideologia i utopia, entre altres.
- Explica de forma coherent els plantejaments filosòfics polítics de Plató, els sofistes, Maquiavel, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper o Habermas, entre altres.
- Analitza la relació individu-Estat i hi reflexiona sobre la base del pensament dels sofistes, de Marx i de l'Escola de Frankfurt.
- Analitza de forma crítica textos significatius i breus d'alguns dels autors estudiats en què s'argumenta sobre el concepte d'Estat i els elements i les característiques d'aquest.
- Valora i utilitza la capacitat argumentativa, de forma oral i escrita, com a eina contra l'arbitrarietat, l'autoritarisme i la violència.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 51/56

- Reflexiona per escrit sobre les possibilitats del pensament utòpic, argumentant les pròpies idees.
- Descriu i compara els conceptes de legalitat i legitimitat.
- Explica les tesis fonamentals d'E. Cassirer sobre la capacitat simbòlica humana i les de H. Poincaré sobre el procés creatiu.
- Comprèn i utilitza conceptes com estètica, creativitat, creació, símbol, signe, art, experiència estètica, mimesi, bellesa, gust, subjectivitat, judici estètic i avantguarda.
- Contrasta i relaciona algunes construccions simbòliques fonamentals en el context de la cultura occidental i analitza, de forma cooperativa, textos literaris, audicions musicals i visualitzacions d'obres d'art per explicar els continguts de la unitat.
- Disserta sobre la relació entre la creació artística, la ciència i l'ètica i la possibilitat que tenen de transformar la realitat humana.
- Coneix i descriu alguns dels elements fonamentals de la reflexió estètica sobre l'art a partir de textos significatius de filòsofs com Plató, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse o Adorno, entre altres, i aplica aquestes idees a l'estudi de diverses obres d'art.
- Entén el valor filosòfic de la literatura analitzant textos breus de pensadors i literats com Plató, sant Agustí, Calderón de la Barca, Pío Baroja, Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges o Camus, entre altres.
- Coneix la visió filosòfica de la música a través de l'anàlisi de textos filosòfics breus sobre la visió pitagòrica, de Plató, Schopenhauer, Nietzsche o Adorno, entre altres, i mitjançant audicions significatives.
- Disserta de forma clara i coherent sobre el valor de les arts per transmetre idees filosòfiques.
- Coneix i empra amb rigor conceptes com símbol, comunicació, llenguatge formal, lògica, judici lògic, raonament, demostració, discurs, eloqüència, orador, retòrica, exordio, inventio, dispositio, argumentació, elocutio, compositio, actio, fal·làcia, debat, negociació, persuasió i concepte universal, entre altres.
- Utilitza els elements i les regles del raonament de la lògica d'enunciats.
- Comprèn i explica l'estructura i l'estil de la retòrica i de l'argumentació.
- Coneix l'estructura i l'ordre del discurs i escriu breus discursos retòrics establint coherentment l'exposició i l'argumentació.
- Construeix un diàleg argumentatiu en el qual demostra les seves pròpies tesis mitjançant

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 52/56

les regles i les eines de l'argumentació.

- Distingeix un argument verídic d'una fal·làcia.
- Analitza i comenta textos breus i significatius de Plató, Aristòtil, Ciceró, Quintilià i Tàcit, així com d'autors contemporanis, sobre l'art de la retòrica i l'argumentació.
- Utilitza conceptes amb sentit filosòfic i els aplica al context empresarial: principis, saber, ordre lògic, finalitat, demostració, raonament, inducció, deducció, argumentació, sentit, significat, creativitat, diàleg, objectiu/subjectiu, emocions, globalitat i valor, entre altres.
- Planteja correctament els interrogants filosòfics radicals en què s'ha de basar la creació d'un projecte, tant vital com laboral, com per exemple "Què som?", "Què faig?", "Per què?", "Per a què?", "Quin és el meu objectiu?", "Quin sentit o raó de ser té?", i sap defensar amb arguments les respostes.
- Dissenya un projecte, vital o empresarial, sobre la base de la filosofia, valorant l'íntima relació entre els pensaments i les accions, entre la raó i les emocions, a través del diàleg, l'argumentació i el llenguatge filosòfic.
- Coneix i utilitza les eines de l'argumentació i el diàleg per resoldre dilemes i conflictes dins un grup humà.
- Valora la necessitat de fer possible les tasques innovadores, així com la funció i la importància de les persones emprenedores i innovadores per construir i fer que avanci una cultura i per transformar la realitat.
- Elabora un decàleg de valors ètics que han de regir el món laboral, de cara a la societat i a la naturalesa.
- Comprèn i valora la importància de la raó crítica per fer avançar un projecte personal i col·lectiu.
- Valora i disserta sobre la importància de la feina per desenvolupar-nos com a éssers humans, per fer avançar una cultura i per transformar la realitat.

h) ELS MATERIALS I RECURSOS DIDÀCTICS.

Tant els alumnes de Filosofia i d'Història de la filosofia disposaran d'un Dossier per a tot el curs on s'inclouran els conceptes i coneixements pertinents a cada apartat del temari, i on es trobaran també les activitats pertinents a cada contingut. Per tal de desenvolupar aquestes activitats emprarem, a més del propi Dossier, també els següents recursos didàctics: llibres de consulta, premsa escrita, guions d'activitats, fitxes de treball, etc.

A més de realitzar les classes seguint un clàssic model magistral donat l'especificitat del

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 53/56

currículum, s'intentarà dur a terme les següents activitats:

- Lectura, anàlisi i comentari de textos filosòfics, emprant amb propietat i rigor els principals termes i conceptes filosòfics.
- Exposició escrita, i, en el seu cas, oral, d'aspectes del pensament dels autors estudiats, de la seva relació amb qüestions actuals, o de les pròpies reflexions sobre els principals problemes filosòfics, incorporant-hi críticament el pensament dels diferents filòsofs.
- Realització de petits treballs de comparació d'autors, especialment els que entren a les proven PAU.
- Pràctica del diàleg i del debat sobre els problemes filosòfics tractats, mitjançant l'exposició raonada del propi pensament i la recepció atenta i crítica dels arguments dels altres.

No s'emprarà cap llibre de text. Per tant el principal material sobre el contingut que l'alumne farà servir estarà penjat a l'aula virtual, dins del curs de moodle preparat pel professorat del departament. A més es podrà també dotar a l'alumnat de tot aquell material fotocopiats que es consideri necessari. Així com diferents enllaços a pàgines web.

i) ELS PROCEDIMENTS DE SUPORT I DE RECUPERACIÓ.

Alumnes que han perdut l'avaluació contínua.

Tal i com s'ha indicat més amunt hauran de realitzar les mateixes proves generals de Juny i Setembre que la resta de companys i, per tant, se'ls aplicarà els mateixos criteris i procediments indicats a l'apartat per a ser puntuats i avaluats.

Activitats de reforç i mecanismes de recuperació per a alumnes repetidors

Els alumnes que tinguin l'assignatura de 1r FILOSOFIA pendent, si estan matriculats a HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA i assisteixen regularment a classe, podran resoldre els dubtes que tinguin amb la professora en qualsevol moment que acordin els dos.

j) LES ESTRATÈGIES I ELS PROCEDIMENTS D'AVALUACIÓ DEL PROCÉS D'APRENTATGE.

Tal com està previst en el sistema de qualitat del centre es realitzaran periòdicament els seguiments dels resultats acadèmics, en els quals s'avaluarà la tasca docent del professorat del departament.

k) LA CONTRIBUCIÓ DE LA MATÈRIA A L'ADQUISICIÓ DE LES COMPETÈNCIES CLAU.

La matèria de filosofia contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 54/56

1. Comunicació lingüística

Pensant amb ordre i criteri i exposant les opinions pròpies amb raons, respectant les dels altres i valorant-les per enriquir la pròpia visió de la realitat.

2. Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

Coneixent les regles matemàtiques de presa de decisions democràtiques, així com els conceptes matemàtics en què es basen les diferents definicions tradicionals de justícia.

Identificant problemes filosòfics plantejats per la ciència actual sobre l'ésser humà i la seva condició biològica i cultural i abordant-los de manera crítica.

Relacionant les dimensions física i biològica, social i cultural dels éssers humans i emprant aquests coneixements de forma intel·ligent quan sigui necessari.

3. Competència digital

Sabent cercar i usar eines informàtiques per exposar activitats i/o el propi pensament.

4. Aprendre a aprendre

Adquirint estratègies que serveixin a l'individu per desenvolupar el propi pensament i l'autonomia i la iniciativa personals.

5. Competències socials i cíviques

Identificant problemes filosòfics i abordant-los críticament mitjançant la definició i l'ús rigorós de conceptes, l'anàlisi d'idees, el diàleg i l'argumentació.

Reconeixent i valorant les relacions entre política i ciutadania.

Aconseguint l'habilitat de practicar els valors democràtics.

6. Consciència i expressions culturals

Distingint les característiques que defineixen la ciència enfront del saber artístic.

La matèria d'història de la filosofia contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

1. Comunicació lingüística

Desenvolupant la comprensió oral i escrita de textos filosòfics.

Expressant oralment i per escrit les pròpies opinions.

2. Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

Coneixent el paper de les matemàtiques en el desenvolupament de la cultura occidental.

Comprenent les relacions causa-efecte i correlativa, comunes a la realitat social i a la natural.

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació Programació Departament didàctic	REV 3	Pàg. 55/56

3. Competència digital

Analitzant informació, considerant-ne especialment la validesa i la fiabilitat.

Sistematitzant la informació procedent de diverses fonts.

4. Aprendre a aprendre

Desenvolupant el pensament racional, que facilita aprenentatges posteriors.

5. Competències socials i cíviques

Analitzant els condicionaments dels fenòmens socials.

Coneixent les teories sobre la societat i la història i les teories ètiques i polítiques.

6. Consciència i expressions culturals

Coneixent la història de les idees en la cultura occidental i la relació d'aquestes amb altres fenòmens.

La matèria de psicologia promou el desenvolupament de la majoria de les competències bàsiques de l'etapa:

1. Comunicació lingüística

Es pot treballar de forma permanent a partir de les activitats pràctiques dels alumnes, com per exemple debats, presentacions o exposicions orals. A més, en el temari es fa referència tant a la comunicació verbal com a la no verbal.

2. Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

En aquesta assignatura es treballen els mètodes i les tècniques de recerca en psicologia i s'analitzen recerques psicològiques, i els alumnes duen a terme petites tasques que hi estan relacionades.

3. Competència digital

S'orienta els alumnes en l'ús eficient i responsable de les TIC i se'ls incita a fer tasques de recerca, selecció i exposició de continguts a través dels mitjans que aquestes proporcionen.

4. Aprendre a aprendre

El procés de coneixement forma part dels continguts de la matèria. Per tant, l'aplicació d'aquests continguts és essencial a l'hora de treballar aquesta competència.

5. Competències socials i cíviques

Aquestes competències estan íntimament integrades en el desenvolupament de la matèria. Així doncs, per una part es posen en pràctica habilitats socials com la resolució de conflictes, l'ús del diàleg, etc., i, per l'altra, es tracten una sèrie de temes que fan que els alumnes siguin

	IES PASQUAL CALBÓ I CALDÉS	Data: 29/09/2017	
	MP02 ENSENYAMENT I APRENTATGE	MOD020201	
	PR0202 Programació	REV 3	Pàg. 56/56
	Programació Departament didàctic		

capaços de posar-se en el lloc de l'altre, identifiquin situacions quotidianes de desigualtat i exercitin els valors de la solidaritat i la tolerància.